

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СОЦІАЛІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

***Анотація.** Представлено аналіз можливостей соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів як компонента соціально-педагогічної діяльності в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу. Виокремлено етапи, принципи, педагогічні умови такого супроводу. Зазначено, що метою супроводу є оптимальне сприяння формуванню соціальних цінностей, соціальних якостей і соціальної поведінки, тобто соціальності іноземних студентів.*

***Ключові слова:** іноземні студенти; соціалізація; соціально-педагогічний супровід; соціальність; соціальні цінності; соціальні якості; соціальна поведінка; освітньо-культурне середовище; вищий навчальний заклад.*

Постановка проблеми. Глобальні інтеграційні процеси ХХІ ст. зумовили трансформації в системі вищої освіти, яка набуває ознак широкої соціальної практики під впливом виникнення нових форм освітнього процесу. Сучасний етап реформування вищої освіти України характеризується змінами, що відбуваються в контексті Болонського процесу і зумовлені якісно новими вимогами до змісту, організації професійного становлення конкурентоспроможних фахівців. Суттєво розширюються соціальні функції вищих навчальних закладів, відбувається врахування потреб особистості, створюються умови для самоактуалізації та самореалізації кожної особистості в освітньому процесі. Усі ці обставини актуалізують потребу в використанні засобів соціально-педагогічної діяльності для розв'язання важливих соціально-освітніх проблем.

У зв'язку з глобалізаційними та інтеграційними тенденціями відбувається активізація освітніх міграцій, що загострює проблему соціалізації іноземних громадян у новому соціокультурному й освітньо-культурному середовищі. Пошук оптимальних умов для гармонійного входження іноземних громадян, які приїхали на навчання в нове освітньо-культурне середовище, безконфліктного існування в цьому середовищі є нині актуальною проблемою педагогічної науки та освітньої практики. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми має стати впровадження соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів, який є складовою соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу. Звернення до дослідження проблеми соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу обумовлено необхідністю підвищення ефективності та якості вищої освіти іноземних громадян, активізацією її соціальної функції.

Аналіз актуальних досліджень. Процес соціалізації молоді є предметом особливого вивчення з початку ХХ ст. у працях Г. Тарда, Ф. Гіддінгса, Г. Лебона, Т. Парсонса, Е. Дюркгейма, Ч. Кулі та інших. На сучасному етапі соціалізацію з соціально-педагогічної точки зору досліджують Б. Бім-Бад, О. Безпалько, В. Бочарова, О. Газман, І. Зверева, Н. Заверико, Н. Лавриченко, Г. Лактіонова, А. Мудрик, С. Омельченко, А. Рижанова, І. Рогальська, С. Савченко, С. Харченко та інші. Соціалізацію студентської молоді вивчають Б. Ананьєв, Ж. Баб'як, Ю. Богинська, Г. Овчаренко, О. Севастьянова, В. Штифурак та інші. Різні аспекти соціалізації іноземних студентів досліджують К. Буракова, Н. Грищенко, І. Зозуля, О. Резван, Сін Чжефу, В. Стрельцова, Ху Жунсі.

Соціально-педагогічний супровід є комплексною проблемою, дослідженням якої займаються філософи, соціологи, психологи і педагоги. Особлива роль у її вивченні належить соціальній педагогіці, яка пов'язує проблему супроводу з проблемами

особистості й соціального середовища. Соціально-педагогічний супровід розглядають: К. Александрова, О. Асмолов, С. Беличева, О. Белінська, М. Бітянова, І. Богинська, В. Бочарова, Б. Вульф, О. Газман, М. Галагузова, І. Ліпський, А. Мудрик, Л. Мардахаєв, Н. Нікітіна, Л. Пономаренко, М. Рожков, І. Рогальська, А. Тімонін, С. Шацький та інші. Педагогічний і психологічний супровід адаптації іноземних студентів досліджено в працях І. Гребенікової, Дін Сінь, Т. Киящука, Д. Порох, Сін Чжефу, В. Стрельцової, Ху Жунсі, Н. Шемигон, Т. Язвінської та інших.

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що майже відсутні роботи, які присвячені проблемі соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу.

Мета статті полягає в пошуку ефективних соціально-педагогічних засобів, які б сприяли успішній соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу, в аналізі змісту цього супроводу.

Виклад основного матеріалу. З позицій соціальної педагогіки соціалізація визначається як «процес засвоєння й активного відтворення людиною соціокультурного досвіду (знань, цінностей, норм, традицій, зразків поведінки, що визнані в суспільстві), унаслідок чого відбувається її становлення й розвиток як соціального індивіда» [1, с. 26]. Соціалізація може бути як стихійною, так і соціально контрольованою, тобто соціальним вихованням, що є процесом «спеціально організованої передачі соціального досвіду особистості та розвитку її потенційних можливостей» [1, с. 38].

Для ефективності процесу соціалізації іноземних студентів у соціокультурному просторі України необхідно, перш за все, приділяти увагу соціально контрольованій соціалізації іноземних студентів, тобто соціальному вихованню, яке відбувається в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу (далі – ВНЗ). А. Рижанова визначає соціальне виховання як «процес цілеспрямованого створення умов для розвитку соціальності соціальних суб'єктів у всіх сферах соціуму» [6, с. 14]. Соціальність визначається нею як «мета соціального виховання – ієрархія соціальних цінностей, соціальних якостей, соціальної поведінки – та соціально-виховний результат – прояв індивідуального позитивно-творчого ставлення до соціального буття, зокрема до сімейного, етнічного, релігійного, глобального» [6, с. 14]. Соціально-педагогічна діяльність потрактовується дослідницею як «науково обґрунтоване культуровідповідне регулювання соціального виховання в усіх сферах з метою непримусового набуття та розвитку соціальності суб'єктів соціуму» [6, с. 14].

Соціалізація іноземних студентів у ВНЗ – це процес їхнього входження в нове освітньо-культурне середовище, засвоєння нового соціального і професійного досвіду, оволодіння соціальними цінностями, соціальними якостями і нормами соціальної поведінки іншого соціуму, іншої культури, тобто процес формування їхньої соціальності, яку, з огляду на етнопсихологічні та національно-культурні особливості іноземних студентів, пропонуємо розглядати як міжкультурну соціальність.

Вивчення проблеми соціалізації іноземних студентів, узагальнення практичного досвіду у ВНЗ дозволяє дійти висновку про те, що цей процес в умовах освітньо-культурного середовища вищого навчального закладу України варто розглядати як такий, що складається з трьох етапів: соціальної адаптації, яка відбувається на підготовчому факультеті або на першому курсі за відсутності потреби мовної підготовки; соціальної інтеграції, що охоплює навчання на базових факультетах; соціальної індивідуалізації, що, як правило, реалізується на завершальному етапі навчання (навчання в магістратурі) або в системі післядипломної освіти іноземців (навчання в аспірантурі, стажування), якщо вищу освіту вони здобувають в Україні.

Соціалізація іноземних студентів в умовах нового освітньо-культурного середовища покликана гармонізувати взаємодію особистості й соціуму та є нині

важливим напрямом діяльності вищої школи. Продуктивним шляхом реалізації цього завдання є формування розвивального освітньо-культурного середовища, у якому функціонують соціально-педагогічні та психологічні служби, інститут кураторства, викладачі й співробітники, які спрямовані на надання підтримки студентам, організацію творчої взаємодії в освітньому процесі, створення умов для їхньої самоактуалізації, саморозвитку і самореалізації.

Методика подолання проблем, що виникають у процесі соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі ВНЗ, пов'язана з системою соціально-педагогічної діяльності, складовою якої є соціально-педагогічний супровід, який містить сукупність прийомів, методів і форм організації процесу соціального виховання іноземних студентів. На думку С. Беличевої та О. Белінської, соціально-педагогічний супровід є важливим компонентом соціально-педагогічної діяльності, а його сутність полягає в підсиленні позитивних і нейтралізації негативних тенденцій у розвитку особистості, а також у нейтралізації десоціалізаційних впливів найближчого середовища [2, с. 83].

На підставі вивчення існуючих підходів до аналізу поняття «соціально-педагогічний супровід», можна вказати на існування різних поглядів на цю проблему. На думку Л. Мардахаєва, соціально-педагогічний супровід є спільним рухом (узаємодією) соціального педагога і вихованця на основі прогнозування перспектив поведінки і самопроявлення в ситуації розвитку, що спрямований на створення умов і забезпечення найбільш доцільної допомоги й підтримки [4, с. 5]. Важливою є думка Л. Мардахаєва про те, що супровід не передбачає гіперопіки супроводжуваного в різних життєвих ситуаціях, а спрямований на стимулювання його активності, покликаний осмислити проблему і пошук шляхів її подолання ним самим [4, с. 5]. Власне супровід дозволяє супроводжуваному найбільш повно реалізувати особистісний потенціал, стимулює саморозвиток і самовдосконалення, сприяє успішності процесу соціалізації.

І. Рогальська виділяє концептуальні основи соціально-педагогічного супроводу, а саме: соціально-педагогічний супровід є процесом особистої взаємодії між тим, хто супроводжує, і тим, хто цього потребує; основні характеристики соціально-педагогічного супроводу (процесуальність, пролонгованість, постійність, послідовність, рухливість, превентивність, адаптованість до умов діяльності конкретного закладу і основних виховних завдань); принципи соціально-педагогічного супроводу (пріоритету інтересів особистості, балансу як оптимального співвідношення процесів індивідуалізації та соціалізації в їх єдності й відмінності, опертя на позитивне, соціальної відповідності, комплексного підходу, діадичної взаємодії та відкритості супроводу) [7, с. 35]. І хоча дослідження І. Рогальської стосується дошкільного дитинства, виокремлені нею принципи й основні характеристики можуть бути враховані і щодо організації соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі ВНЗ.

В. Стрельцова вивчає соціальну адаптацію студентів і вказує, що основою соціально-педагогічного супроводу цього процесу є соціально-педагогічний підхід. На думку дослідниці, соціально-педагогічний супровід на підставі положень, що акумулюють його сутність, можна розглядати як провідну умову соціальної адаптації [8, с. 28]. Оскільки ми розглядаємо соціальну адаптацію іноземних студентів як початковий етап їхньої соціалізації в освітньо-культурному середовищі ВНЗ, то можна застосувати це твердження і стосовно соціалізації іноземних студентів у цілому. Соціально-педагогічний супровід процесу соціальної адаптації студентів В. Стрельцова розуміє як «допомогу студенту в процесі соціальної адаптації, що ґрунтується на емпатійному розумінні його проблем, вільному спілкуванні й творчій взаємодії; як особливу галузь діяльності педагогів ВНЗ, кураторів груп, усіх відповідальних за виховну роботу зі студентами, спрямовану на зняття психологічного напруження в ході соціального становлення у ВНЗ, як особливий вид педагогічної підтримки,

орієнтований на високий ступінь свободи й автономії студента» [8, с. 29]. Цікавим є також визначені дослідницею технології, методи і форми такого супроводу: технологія «соціальних проб», дискусії, метод реалізації різноманітних, зокрема творчих, соціальних проектів, спеціальні тренінги, ділові імітаційні ігри, соціальні практики, індивідуальні консультації, психологічна підтримка, ситуації соціальних проб та інші.

Натомість І. Гребеннікова вважає, що педагогічний супровід адаптації іноземних студентів впливає на співвідношення значень нового суспільства зі сценаріями власної поведінки іноземних студентів, що допомагає розв'язувати проблеми під час входження іноземних студентів у нове середовище. Вона визначає педагогічний супровід адаптації іноземних студентів як «оптимальний спосіб педагогічного впливу, який дозволяє в індивідуальному порядку і соціально прийнятним методом створювати умови для збереження культурної направляючої адаптантів, отримати інформацію про культурне різноманіття і самоцінність різних культур, усвідомити необхідність толерантного ставлення до інших культур і наявність загальнолюдських цінностей» [3, с. 12].

Д. Порох розглядає педагогічний супровід як одну з соціально-педагогічних умов адаптації іноземних студентів та визначає його як «безперервний процес вивчення, формування, розвитку й корекції особистісного розвитку іноземного студента на етапі його входження в навчальну діяльність ВНЗ» [5, с. 128].

На підставі проведеного аналізу наукової літератури соціально-педагогічний супровід соціалізації іноземних студентів будемо розглядати як взаємодію супроводжуваного (іноземного студента) із супроводжувачем (це може бути соціальний педагог, куратор, працівник деканату, викладач або інша особа, яка забезпечує супровід), що спрямована на створення оптимальних умов для соціального розвитку, соціального і професійного становлення іноземних студентів, формування в них соціальних цінностей, соціальних якостей і соціальної поведінки в новому освітньо-культурному середовищі ВНЗ, тобто на розвиток їхньої соціальності, яка обумовлена особливостями українського соціуму і специфікою української культури. Супровід є важливим компонентом соціально-педагогічної діяльності, метою якого виступає створення оптимальних умов для успішної соціальної адаптації, соціальної інтеграції та соціальної індивідуалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі ВНЗ на основі надання їм необхідної соціально-педагогічної допомоги.

Соціально-педагогічний супровід соціалізації іноземних студентів – це педагогічний процес, який організовує соціокультурну діяльність суб'єктів взаємодії з урахуванням їхніх етнопсихологічних, національно-культурних та індивідуально-особистісних особливостей, досвіду проживання й особистісного становлення в рідній країні, передбачає розроблення поведінкових стратегій входження в нове освітньо-культурне середовище, забезпечує взаємодію різних культур, носіями яких є іноземні студенти, через залучення їх до характерних для української культури і українського соціуму соціокультурних заходів, подій. Зміст соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів визначається культурологічними засадами, особистісною орієнтацією процесу соціалізації, особливостями освітньо-культурного середовища ВНЗ, що спрямовані на розв'язання таких завдань: виховання позитивного ставлення до представників інших етносів, міжетнічної толерантності, крос-культурної грамотності та міжкультурної компетентності; саморозвиток, самоактуалізацію та самореалізацію в умовах нового освітньо-культурного середовища і в подальшій професійній діяльності.

Аналіз робіт І. Гребеннікової, Л. Мардахаєва, Д. Порох, І. Рогальської, В. Стрельцової [3; 4; 5; 7; 8] та врахування практичного досвіду соціально-педагогічної діяльності з іноземними студентами дозволяють виокремити, на нашу думку, найбільш важливі етапи, педагогічні умови і принципи соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі ВНЗ. Зокрема пропонуємо виділяти такі етапи супроводу: діагностичний (є основою для визначення мети

і завдань супроводу з урахуванням особистісних прагнень і можливостей суб'єктів супроводу); організаційний (визначення засобів і форм супроводу); діяльнісний (реалізація соціально-педагогічного супроводу); аналітичний (підведення підсумків, аналіз і корекція спільної діяльності супроводжуваних та супроводжувачих, фіксація змін, які відбуваються в готовності студентів до соціокультурної й навчальної діяльності, оцінювання результативності процесу формування соціальності іноземних студентів).

Педагогічними умовами реалізації соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів можуть бути: формування освітньо-культурного середовища ВНЗ, його відповідність освітнім і соціокультурним потребам іноземних студентів; урахування проблем, з яким стикаються іноземні студенти в освітньо-культурному середовищі та українському соціумі; урахування етнопсихологічних, національно-культурних і особистісно-індивідуальних особливостей іноземних студентів у процесі організації та реалізації соціально-педагогічного супроводу соціалізації; підготовленість усіх суб'єктів освітнього процесу до реалізації завдань соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів; організація процесу соціальної взаємодії іноземних студентів із представниками освітньо-культурного середовища й українського соціуму.

Основними принципами проектування системи соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів можуть бути: принцип соціальної активності і суб'єктності (розвиток ініціативи через включення іноземних студентів у процеси соціально-педагогічного проектування, активізація суб'єктної позиції іноземного студента, перетворення його з об'єкта соціалізації на суб'єкт); принцип діалогу культур і продуктивної міжкультурної взаємодії (можливість брати участь у розв'язанні різноманітних соціально-освітніх проблем з урахуванням особливостей міжкультурної комунікації); принцип неперервності, системності, комплексності соціально-педагогічного супроводу (забезпечення вибору неперервного творчого розвитку, свобода культурного самовизначення).

Соціально-педагогічний супровід соціалізації іноземних студентів реалізується через такі види роботи: соціально-педагогічна діагностика (виявлення й усвідомлення сутності проблеми, потенційних можливостей для її розв'язання); просвіта (ознайомлення супроводжуваних із необхідною для розв'язання проблеми інформацією); консультування (діяльність, що спрямована на допомогу в вирішенні проблемних ситуацій); корекційно-розвивальна робота (система заходів, що спрямовані на формування у студента-іноземця соціальних цінностей, якостей, поведінки, що необхідні для підвищення рівня його соціальності).

Висновки. У результаті теоретичного осмислення положень наукової літератури і практичного досвіду підготовки іноземних студентів можна зробити висновок, що соціально-педагогічний супровід соціалізації іноземних студентів виступає одним із ефективних засобів оптимізації процесу соціального виховання іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі ВНЗ. Для ефективної реалізації програми соціально-педагогічного супроводу необхідно враховувати етнопсихологічні, національно-культурні та особистісно-індивідуальні особливості іноземних студентів, педагогічні умови, принципи й етапи цього супроводу. Результатом соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі ВНЗ має стати такий рівень сформованості в них соціальності, який дозволить їм успішно реалізовувати навчальну і соціокультурну діяльність в освітньо-культурному середовищі ВНЗ та досягти кінцевої мети свого перебування в Україні – отримання якісної професійної освіти, яка дасть можливість стати конкурентоспроможним фахівцем на міжнародному ринку праці.

Перспективою подальших досліджень вважаємо розроблення моделі соціально-педагогічного супроводу соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі ВНЗ та реалізацію програми цього супроводу в соціально-педагогічній діяльності з іноземними студентами.

Список використаної літератури

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : навч. посібник / О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, Т. Г. Веретенко та ін.; за ред. О. В. Безпалько. – К. : Академвидав, 2014. – 312 с.
2. Беличева С. А. Социально-педагогическая диагностика и сопровождение социализации несовершеннолетних : учебное пособие / С. А. Беличева, А. Б. Белинская. – Ростов н/Дону : Феникс, 2013. – 380 с.
3. Гребенникова И. А. Педагогическое сопровождение адаптации иностранных студентов в российском вузе (на примере китайских студентов) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / И. А. Гребенникова. – Комсомольск-на-Амуре, 2010. – 21 с.
4. Мардахаев Л. В. Социально-педагогическое сопровождение и поддержка человека в жизненной ситуации / Л. В. Мардахаев // Педагогическое образование и наука. – 2010. – № 6. – С. 4–11.
5. Порох Д. О. Соціально-педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищих медичних навчальних закладах України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка / Д. О. Порох. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – 220 с.
6. Рижанова А. О. Розвиток соціальної педагогіки в соціокультурному контексті : автореф. дис.... докт. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка / А. О. Рижанова. – Луганськ : ЛНПУ імені Тараса Шевченка, 2005. – 44 с
7. Рогальська І. П. Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка / І. П. Рогальська. – Луганськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – 43 с.
8. Стрельцова В. Ю. Соціально-педагогічний супровід процесу соціальної адаптації студентів творчих спеціальностей до умов культурно-освітнього середовища / В. Ю. Стрельцова // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2008. – № 3. – С. 27–32.
9. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

References

1. Bepal'ko, A. V., Zvereva, I. D. & Veretenko, T. G. (2014). Social pedagogy : textbook. Kyiv: Akademija (in Ukr.)
2. Belicheva, S. A. & Belinskaya, A. B. (2013). Socio-pedagogical diagnostics and support of socialization of minors: a tutorial. Rostov-na-Donu: Feniks (in Russ.)
3. Grebennikova, I. A. (2010). Pedagogical maintained adaptation of foreign students in Russian universities (for example, Chinese students) : abstract of the dissertation: 13.00.08 – theory and methods of professional education. Komsomolsk-on-Amur (in Russ.)
4. Mardahaev, L. V. (2010). Socio-pedagogical support and support of the person in life situations. *Pedagogicheskoye obrazovaniye i nauka (Pedagogical education and science)*, 6, 4–11 (in Russ.)
5. Poroh, D. A. (2011). Socio-pedagogical conditions of adaptation of foreign students to training in higher medical educational institutions of Ukraine: dissertation: 13.00.05 – social pedagogic. Lugansk: LNPU «LNU named after Taras Shevchenko» (in Ukr.)
6. Rezanova, A. A. (2005). Development of social pedagogics in sociocultural context: abstract of the dissertation: 13.00.05 – social pedagogic. Lugansk: LNPU «LNU named after Taras Shevchenko» (in Ukr.)
7. Rogalskaya, I. P. (2009). Theoretical and methodological bases of socialization of personality in preschool children : abstract of the dissertation: 13.00.05 – social pedagogic. Lugansk: LNPU «LNU named after Taras Shevchenko» (in Ukr.)
8. Streltsova, V. Yu. (2008). Socio-pedagogical support of the process of social adaptation of students of creative disciplines in terms of cultural and educational environment. *Sozhial'na pedagogoka: teoriya ta praktika (Social pedagogy: theory and practice)*, 3, 27–32 (in Ukr.)
9. Goncharenko, S. (1997). Ukrainian pedagogical dictionary. Kyiv: Lybid (in Ukr.)
10. Large explanatory dictionary of modern Ukrainian language / [ed. Busel, V. T.]. (2005). Kyiv; Irpyn: VTF «Perun» (in Ukr.)

Abstract. Bilyk O. M. Social and Pedagogical Support of International Students' Socialization in the Framework of Universities' Educational and Cultural Environment

Introduction. The paper deals with the main aspects of the content of the developed by the author technology of the social and pedagogical support of international students' socialization which is a component of social and educational activities in the framework of the university's educational and cultural environment. The aim of the socio-pedagogical support of international students' socialization is to promote the formation and development of their sociality. It is achieved by creating in the framework of educational and cultural environment of the university the conditions for the international students mastering the language of instruction, gaining professional knowledge and social and cultural experience.

Purpose. *To search the effective socio-pedagogical means that will contribute to the successful socialization of foreign students in cultural and educational environment of a higher educational institution in the process of socio-pedagogical support.*

Results. *On the basis of the analysis of the different interpretations of the concept of «the social and educational support» the author suggests to consider the social and pedagogical support of international students' socialization as interaction between the international student, on the one hand, and the social pedagogue, dean's office worker, teacher, on the other hand, aimed at creating optimal conditions for international students social development, shaping their social values, social qualities and social behavior in the new educational and cultural environment.*

The paper presents the most significant stages of the social and pedagogical support of international students' socialization. They are as follows: diagnostic, organizational, pragmatically and analytical ones. The basic pedagogical conditions and principles of the implementation of the technology of the social and pedagogical support of international students' socialization are determined.

Conclusion. *Socio-pedagogical support of socialization of foreign students is one of the effective means of optimization of the process of social education of foreign students in cultural and educational environment of a higher educational institution. For effective implementation of the program of socio-pedagogical support need to be considered: ethno-psychological, cultural and personal-individual characteristics of foreign students; pedagogical conditions, principles and stages of socio-pedagogical support. The result of socio-pedagogical support of socialization of foreign students in the educational-cultural environment of educational institutions should be the level of formation of socialization of foreign students that will allow them to successfully implement educational and socio-cultural activities in the cultural and educational environment of a higher educational institution and to achieve the ultimate goal of their stay in Ukraine – obtaining high quality professional education which will give the opportunity to become competitive specialists for international labor market.*

Key words: *international students; socialization; the social and pedagogical support; sociality; the university's educational and cultural environment; social values; social skills; social behavior; educational-cultural environment; high school.*

*Одержано редакцією 1.03.2016
Прийнято до публікації 11.03.2016*

УДК 374.7.091(410)

Anastasiya Bogutska,
extended PhD student of the Department of Social
Work of Ternopil V. Hnatyuk National Pedagogical
University, Ukraine

ПАРТИСИПАТИВНЕ НАВЧАННЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ В УНІВЕРСИТЕТАХ ПОХИЛОГО ВІКУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Анотація. *Розкрито особливості процесу навчання літніх людей в Університетах третього віку в Великій Британії. Здійснено аналіз основних форм і методів організації навчання в Університетах третього віку, що відповідають потребам та інтересам літніх людей. Схарактеризовано особливості колективного навчання, семінарів, дискусій, навчання у процесі екскурсій, поїздок, виконання індивідуальних проектів. Схарактеризовано використання он-лайн ресурсів, воркшопів та інших засобів навчання. Визначено позитивний вплив Університетів третього віку на самореалізацію літніх людей.*

Ключові слова: *Велика Британія; люди третього віку; особливості життєдіяльності і самореалізації людей третього віку; Університети третього віку; особливості функціонування Університетів третього віку; форми, методи і засоби організації навчання в Університетах третього віку; самореалізація людей третього віку.*